

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм

Ильэсыбэ хьугъэу гуетыныгъэ фыригъу Иоф зеришлэрэм, общественнэ-политикэ Иофшлэным чанэу зэрэхлажэрэм, Адыгэ-къалэ исоциальнэ-экономикэ хэбьоныгъэ илахь зэрэхлэшхыэрэм афэшл Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытху тхылъ фагъэшшоагъ **Костенко Валерий Николай ыкьом**, муниципальнэ образованиеу «Адыгэ-къалэ» инароуднэ депутатхэм я Совет итхьаматэ игуадзэ.

Шуагъэ кытэу гъэсэныгъэ Иофым зэрэхлажэрэм, кыт-клэхуэхэрэ ныхъыкълэхэм яегъэджэрэ япунрклэ гъэхагъэ-хэр зеришлыгъэхэм афэшл Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытху тхылъ фагъэшшоагъ **Кушью Сандэ Кимэ ыпхьум**, Теуцожь районымкълэ къуаджэу Пэнэжыкыуае дэт МОУ-у «Ю. Къ. Нэмыгълэком ышлэклэ щыт гурыт еджаплэу N 1-м» Іэкълэб къэралыгъуабзэмкълэ иклэлэгъаджэ.

Акционер макло

«Мамырныгъэмрэ шлэжымырэ ягъогу»

Джащ фэдэ цлэ зилэ дунэе экспедициеу Темыр Кавказым шыкlorэм Адыгеири хэлэжъ-ным фэхъазыр.

Автомобильхэр ыкли шыухэр бэу зэхэтхэу республикэм ипсэуплэхэу Дондуковскэм, Джаджэм, Рязанскэм, къуаджэу Пэнэжыкыуае ыкли Адыгэ-къалэ апхырыкълэщтых. Мэфи 3-м кыкlorцл экспедицием хэлэжъ-хэрэр цыфхэм алулэштых, Хэгъэгу зоошхом ыкли террористическэ актхэм ахэклодагъэхэр агу кьагъэкълэжыштых.

Экспедиционер жьоныгуа-клэм и 2-м къалэу Владикав-каз кьыщежыагъ, ащ хэлэжъ-хэрэр мэфэ 51-рэ гъогу тетыш-тых, зэо гъогу километрэ минитлу фэдиз алушт. Темыр Осетием — Аланиемрэ Ады-геимрэ анэмыклэу экспедици-ем хэлэжъштых Къэбэртэе-Бэлъкъар, Къалмыкъ респуб-ликэхэр, Ставрополь ыкли Крас-нодар крайхэр. Ар мэкъуогъум и 22-м къалэу Волгоград ша-ухышт, акционер Хэгъэгу зоош-хор кьызежыагъэр ильэс 70-рэ зэрэхурэм фэгъэхыгъ.

Дунэе экспедиционер адыгэ чыгум зэрэщыкlorштым фэгъэхыгъэ тхыгъэ тигъзет кьыхиутышт.

ШЪАУКЪО Аслъангуаш.

Шьыгъо-шлэжъ Мафэм ипэгъоклэу

Къэгъэзэжъ

*Тыдэ уклуагъэми,
О къэгъэзэжъ.
Уичлыгу бгынагъэ,
О къекlorлэжъ.
Иофшгъэ дэгъуклэ
Уичлыгу бгъэинэу,
Уичлыфы лъэпкы
Ишлоршл лъэшынуэ.
Дэгъоу уичлыми,*

*Гум имыгъэкл
Уятэжъмэ ячлыгу
Псэм хэмыгъэкл.
Шулгъэгъу иным
Укьерэцэжъ.
Ошъогу къабзэм
Укьыгорэклэжъ.
Тыдэ уичлыми,
О къэгъэзэжъ.
Уичлыгу бгынагъэ
О къекlorлэжъ.*

БОДЖЭКЪО Бэл.

Клэлэеджакlorхэр зэнэкъокъугъэх

**Жьоныгуаклэм и 12-м Мыекыуапэ илищеу
N 8-м хэдзын фытыныгъэу цыфхэм ялэм фэ-
гъэхыгъэ республикэ олимпиадэу
клэлэеджакlorхэм афызэхашэгъагъэм ия 2-рэ
едзыгъо иклэуххэр щызэфыхысыжыгъэх.**

Адыгэ Республикэм гъэсэ-ныгъэмрэ шлэныгъэмрэклэ и Министерствэрэ АР-м хэдзын-хэмкълэ и Гупчэ комиссиерэ зэ-дашлыгъэ зээгъыныгъэм те-гъэпсыкълэгуэу мыщ фэдэ олим-пиадэхэр тиреспубликэ ильэс кьэс щызэхашэх. Хэдзын фыты-ныгъэмкълэ олимпиадэм иапэрэ едзыгъо Адыгеим имуници-пальнэ образованиехэм арыт гурыт еджаплэхэм мэлэылъ-фэгъу мазэм ашыклуагъ. Рай-онхэм текlorныгъэ къащызэ-хыгъэ клэлэеджэкlor 21-р шлэ-ныгъэу ялэхэмкълэ Мыекыуапэ мы мафэм щызэнэкъокъугъэх.

АР-м хэдзынхэмкълэ и Гупчэ комиссияе исекретарэу Хьацлэ-цлэ Фатимэ кьызэрэтилуа-гъэмкълэ, хэдзынхэмкълэ респуб-ликэ зэнэкъокъум псэумклин апшэрэ классхэм ашеджэрэ клэлэеджэкlor 300-м еху хэ-

лэжыагъ. АР-м ирайонхэм ыкли икълэхэм текlorныгъэ къащы-дэзыхыгъэ клэлэеджакlorхэу олимпиадэм иаужырэ едзы-гъо хэлэжъэхэрэм шлэныгъэу аІекlorлэным комиссием хэт-хэм уасэ фашлыгъ. Республи-кэ олимпиадэм изэфэхысыжъ-хэм кьызэрагъэлъэгъуагъэмкълэ, апэрэ чыплэр фагъэшшоагъ Адыгэ-къалэ ия 1-рэ гурыт еджаплэ иклэлэеджакlor Мария Гребенщиковам. Зэнэкъокъум шлэныгъэ дэгъу кьызэрэти-гъэлъэгъуагъэм фэшл пшэшъэ-жыем Дипломрэ ахыщэ шу-хьафтынрэ зэхэщакlorхэм ра-тыгъ. Хэдзын фытыныгъэмкълэ Урысыем щызэхашэхт зэнэ-къокъум хэлэжъэнэу ащ амал илэ хьугъэ.

**ЕЛБЭШЭ
Руслан.**

Коллегием изэхэсыгъу

**Жьоныгуаклэм и 12-м Адыгэ Республикэм гъэсэныгъэмрэ
шлэныгъэмрэклэ и Министерствэ иколлегие зэхэсыгъо илагъ. Ащ
иофыгуиухмэ щатегушылагъэх.**

Доклад шхьалэр фэгъэхы-гъагъ 2010-рэ ильэсым лъэпкэ гъэсэныгъэ программэу «Наша новая школа» зыфилорэр гъэ-цэклагъэ зэрэхурэм. Ащклэ Иофшлагъэу шылэр кьылотэгъ министрэм иапэрэ гуадзэу На-дежда Кабановам. Етланэ, док-ладым кьыпкырыкълэхэзэ, кьэгушылагъэх Коцхэблэ рай-он администрацием гъэсэны-гъэмкълэ игъэlorышлэплэ ипашэу М.А. Хьутыр, Тэхьутэмыкье район гъэlorышлэплэм ипашэу М.К. Шхьэлэхьор, Красно-гвардейскэ район гъэlorышлэ-плэм итхьаматэу Т.А. Хьажь-макор ыкли нэмыклэхэр.

2011-рэ ильэсым я ІХ-рэ, я

ХІ-рэ классхэр кьэзыуххэрэм яшлэныгъэхэр уплэкlorгъэн-хэмкълэ къэралыгъо аттестаци-ем изэхэщэн фэгъэхыгъэу кьэгушылагъ Къэралыгъо ат-тестационнэ кьулыкъум ипа-щэу А.В. Аракеловыр.

Гъэсэныгъэмкълэ районхэм ыкли къалэхэм ягъэlorышлэ-плэхэм еджаплэм пэмыхьэгъэ клэлэцыкlorхэм дошкольнэ гъэ-сэныгъэ зэрагъэгъотынымкълэ яфитыныгъэхэр кьэушумагъэ-хэ зэрэхурэм фэгъэхыгъагъ министерствэм испециалист шхьалэу Хь.Г. Вэрэкъом ип-салъэ. А Иофыгъом ехьылла-гъэу нэужым кьэгушылагъ Адыгэ-къалэ иадминистрации

гъэсэныгъэмкълэ игъэlorышлэплэ ипашэу М.С. Тхьалпыр.

Ублэлэ ыкли гурыт профес-сиональнэ гъэсэныгъэм иуч-реждениехэм мы ильэс еджэ-гъум аштэщтым ипчъагъэ фэгъэхыгъагъ министерствэм иотдел ипашэу Блэгъожь Эммэ кьылуагъэр. АР-м иистипенди-ехэм ягъэнэфэн ыкли гъэсэны-гъэм илофышлэхэм Урысые Фе-дерацием ыкли Адыгэ Респуб-ликэм якъэралыгъо наградэ-хэр къафэгъэшшошэгъэнхэм афэгъэхыгъэу кьэгушылагъэх министерствэм илофышлэхэу К.Р. Хьалащтэр ыкли А.А. Іа-щэр.

СИХЪУ Гоцнагъу.

Жьоныгуаклэм и 15-р — СПИД-м иллыкълэгъэхэр агу

кьызышагъэклыжырэ Маф

Клэлэцыкlorхэр щыухъумэгъэнхэ фае

1993-рэ ильэсым кьыщежъ-жагъэу мыщ фэдэ мафэр ду-наим шыхагъэунэфыкълэ. Ащ мэхъанэу илэр мы уз щынагъом зызэриушъомбгъурэм псэуми анаІэ тырагъэдзэгъэныр, ар кьызеузырэ цыфхэри тэц зэрэ-фэдэхэр, хэти ахэр пьидз шыш-нэу зэрэщымытыр агу кьэгъэ-кълэжыгъэныр ары.

Пчъагъэхэм кьызеагъэлъа-гъорэмкълэ, нэбгырэ миллион 26-рэ мы узым иллыкълэгах, ахэм клэлэцыкlor ахэтыр мил-лионрэ ныкьорэ. Дунаир зэрэп-саоу узым зэрэзэлтыкlorурэм ар ишыхьат.

СПИД-р кьызыхагъэщыгъэ-хэр учетым хагъэуцохэу зы-рагъэжыагъэм кьышыублагъэу Урысыем ВИЧ-инфекциер нэб-гырэ 592110-мэ ялэу агъэунэ-фыгъ. Ахэм ильэс 15-м нэс зы-ныбжэу клэлэцыкlor 5195-рэ ахэт (мыхэм ахалыгъэ ВИЧ-инфекциер зилэ бзылфыгъэхэм къафэхьугъэ сабий 3618-р), нэбгырэ 89688-мэ дунаир ахъо-жыгъ. 2010-рэ ильэсым иклэух-хэм ВИЧ-инфекциер Урысые Федерацием исуъектхэм зэ-клэми ашагъэунэфыгъ.

2011-рэ ильэсым ижьоны-гуаклэ и 1-м ехьулэу Адыгэ

Республикэм щыпсэурэ нэбгы-рэ 372-м ВИЧ-инфекциер къа-хагъэщыгъ. 2010-рэ закъор пштэмэ — нэбгырэ 34-мэ, 2011-рэ ильэсым пыкlorгъэ мэзипллым кьыкlorцл нэбгырэ 20-мэ а инфекциер ялэу специ-алистхэм агъэунэфыгъ.

Мы уз щынагъом иллыкълэ-гъэхэр непэ тыгу къэдгъэ-кълэжъхэзэ, тягупшысэн фае а

узыр ялэу непэ кьыддэпсэухэ-рэм тилэпылэгъу, тигукlorгъу зэрящыкlorгъэм, тиклэлэцы-кlorхэр, тинеушырэ мафэ ащ щыухъумэгъэн зэрэфаем.

Л. В. МАРТЪЯНОВА.

СПИД-м ыкли зпахырэ узхэм апэуцужыгъэным-кълэ Адыгэ республикэ Гупчэм иврач шхьал.

Чыплэр зэблахъугъ

Суд приставхэм я Феде-ральнэ кьулыкъу и Гъэlo-рышлэплэу Адыгэ Республи-кэм щылэм и Тэхьутэмыкье район отдел нэмыклэ чыплэ зэрэкощыжыгъэм гъэзет-еджэхэр щытэгъэгъуазэх. Джырэ лъэхъаным ар къуа-джэу Тэхьутэмыкыуае иура-мэу Шъэумэным ышлэ зыхы-рэм тет унэу номерэу 7-м цыл. Упчлэхэр шьуилэхэмэ, **телефон номерэу (87771) 9-42-69-м шьукъытеон шьулэжклышт.**

**Гъэlorышлэплэм ипашэу
Дмитрий ТКАЧЕНКЭР.**

Гуманитар шлэныгъэхэм апылэ Адыгэ республикэ инсти-тутым гухэкълышхо щыхъоу макъэ кьегъэлу институтым ина-учнэ Иофышлэу Клыкълэ Бэлэ Пшыкъланэ ыпхъум ятэ зэрэ-щымылэжымыкълэ. Институтым илофышлэхэр щымылэжыым илахьылхэм афэтхьаусыхэх.

Тиреспубликэ щызэлъашлэрэ тхакlorу ыкли журналист цлэрылоу Иваненко Иван Василий ыкьом ишхьэгъусэу Нинэ Тимофей ыпхъум идунай зэрихъожыгъэр Урысыем итха-кlorхэм я Союз иреспубликэ къутамэ и Правление хэтхэм гукъао ащыхьугъ. Аушгъэфырэп а кьэбар гухэкълым нэшхъэ-игъэ кьызэрафыхьырэр: ильэс 60-м кьехурэ тхакlor зыдэп-сэугъэ бзылфыгъэ чаным илэшлугъэрэ ицлыфыгъэрэ гъэ-шлэным тыгу илгышт. Тхьэм илэзын хэлэу ар фэмыхьукълэ Іэкълэб зеришлыгъэм фэшл тхакlorм тыфэтхьаусыхэх. Тхьэм щэчыгъошлу фишлэныкълэ тыфэлъэлэу.

Тхакlorхэм я Урысые общественнэ организациеу «Урысыем илитературнэ фонд» зыфилорэм и Адыгэ чыплэ къутамэ хэт-хэр лъэшэу агу хэкlorу фэтхьаусыхэх Иваненко Иван Васи-лий ыкьом ишхьэгъусэу Нинэ зэрэщымылэжыым фэшл.

ЖЬОНЫГЪУАКЛЭМ И 15-Р — УНАГЪОМ И ДУНЭЕ МАФ

КЪЭРАЛЫГЪОМ ЫЛЪАПС, щыцэныгъэм икьежъапл

ООН-м и Генеральнэ Ассамблее 1993-рэ илээсым Ионыгъом и 20-м унашъо зэришыгъэу, жьоныгъуаклэм и 15-м унагъом и Дунэе мафэ хагъэунэфыкы. Ащ къегъэлъагъо, ар шыхъатышлү мэхъу сьд фэдэрэ обществэкли, сьд фэдэрэ къэралыгъокли унагъом мэхъанэшхо зэрилэр. Унэгъо пытэхэр нахъыбэ къэс, къэралыгъори нахъ мэпытэ, ыкыуачлэ хэхъо.

Ижыккэ къыщегъэжъагъэу лъэпкъым, къэралыгъоу тызыщыпсэурэм унагъор ыгъэлъаплэзэ къыхыгъ. Блэккыгъэ лъэхъаным лъытэныгъэу ащ фашыштыгъэм къегъэгъэзэжыгъэным, унагъор общественнэ институт шхъалэу зэрэщытыгъэм къыфэкложыгъэным апае непэ маклэп къэралыгъом ышлэрэр. Адыгеир пштэмэ, щытхъу зыфалорэ, зэгурыложыныгъэ зэрылэ унэгъо дэхабэ щэпсэу. Унагъом пшээрылэ шхъалэу илэр къытккыгъэхэрэр цыф тэрэхъу, я Хэгъэгъу, ялэпкъ шлү альэгъухъу, ахэм афэшпыпкъэхъу плугъэнхэр ары. Ар тиунэгъуабэмэ щытхъу хэлъэу агъэцаклэ.

Унагъом имэхъанэ зыкъегъэлэтыжыгъэным, лъэхъанэу тызыхъатым къызыдихъырэ къыныгъохэр нахъ маклэу ахэм зэхашлэнхэм апае социальнэ программэ зэфэшхъафыбэ тиреспубликэ шаштагъ, ахэр щылэныгъэм щыгъэцэккэжыгъэным иоф дашлэ.

1994-рэ илээсым Ионыгъо мазэ къыщегъэжъагъэу Адыгэ Республикэм кыуачлэ щырилэ хъугъэ «Унагъор, ныр, тыр ыккэ клэлэцкыкыгъэр къэушхъумэгъэнхэм фэгъэхыгъ» зыфилорэм. Ащ къызэрэщыдилыгъэ тэрэмккэ, клэлэцкыкыгъэ зыщанлурэ

унагъохэм лъэныккэ зэфэшхъафхэмккэ социальнэ Иэпылэгъу араты. Коммунальнэ фэлэ-фашлэхэм ауасэ тыгъэнымккэ, Изэгъу уцхъу врачым къыритхыкыгъэхэр ыпккэ хэмылэу ягъэгъотыгъэнымккэ, нэмыккхэмккэ къэралыгъор ахэм Иэпылэгъу афэхъу. Мары икыгъэ илээсым къыккыцккэ Адыгеим щыпсэурэ унэгъо 3144-мэ ащ фэдэ социальнэ Иэпылэгъу арагъэгъотыгъ.

Унагъохэм нахъыбэу сабый къарыхъоным, демографиюм зыккылэтыным апае республикэм шаштагъ хэушхъафыкыгъэ программэу 2008 — 2012-рэ илээсхэм ателытагъэр ыккэ 2025-рэ илээсым нэс зэрыгъозэнхъу щыт Концепциеу демографиюм ыльэныккэ къэралыгъо политикэм фэгъэхыгъэр. Ыпшэккэ зигугъэ кэтшыгъэ хэушхъафыкыгъэ программэм 2010-рэ илээсым телытэгъэ Ифхъабзэу хэтхэм ягъэцккэ пэуагъэхъагъ сомэ миллиони 9-м ехъу.

Адыгэ Республикэм щадэлажъэх унагъом игъэпытэн тегъэпсыхъэгъэ нэмыккэ программэхэм. Ахэм ащыщых «Адыгеим иккэлэцкыкыгъэр», «Ккэлэцкыкыгъэр унагъомрэ» зыфилорэр. Мыхэм пшээрылэ шхъалэу ялэр щыцэныгъэм чыплэ къын ригъэуцогъэ унагъохэм, клэлэцкыкыгъэм Иэпылэгъу афэхъуэгъэныр ары. «Адыгеим иккэлэцкыкыгъэр» зыфилорэ программэм икыгъэ илээсым унэгъо 20 къыхагъэлэжъагъ. Ахэр чыплэ къынэу щыцэныгъэм зэригъэуцугъэхэм кыккыжыгъэхэмккэ къэралыгъор Иэпылэгъу афэхъуэгъэ, ахыцэу ахэм аратыгъэмккэ зыхэм унэе хызымэтшлэнхэр къызылэуахыгъэх, адрэхэм коммунальнэ фэлэ-фашлэхэм ауасэ итынккэ чыфэу ателыгъэхэр зытырагъэккыжыгъэ, нэмыккхэм е мебель, е унагъом анахъ ищыккэгъэ пкыгъо горэхэр ащэфыгъэх.

Экономикэ кризисэу къэралыгъор зыхэтэм, нэмыккэ къыныгъохэм ямы-

лэтыгъэу, унагъомрэ клэлэцкыкыгъэхэмрэ якъэушхъумэн фэгъэгъэ социальнэ къулыккыу республикэм зыщырагъэушхъомбгъу. Мы лъэхъаным мыхэм ясоциальнэ фэлэ-фашлэхэр зыгъэцккэрэ учреждение 16 Адыгеим ит. Иккыгъэ илээсым а учреждениехэм нэбгырэ 54273-рэ къаоллагъ, ахэм зыныбжэ имыккыгъэ клэлэцкыкыгъэ 27178-рэ ахэтыгъ. Чыплэ къын ит унэгъо 17293-мэ социальнэ Иэпылэгъу арагъэгъотыгъ. Ахэм афэдэ унагъохэу къэралыгъом нахъ ыналэ зытыригъэтын фаехэр къыхагъэщыгъэнхэм Иоф дешлэ Адыгэ Республикэм Иофшлэнымккэ ыккэ социальнэ хэжъоныгъэмккэ и Министерствэ. Мы лъэхъаным министерствэм инэплэгъу ит, ишлугъэ арагъэккы унэгъуи 190-мэ. Ахэм клэлэцкыкыгъэ 475-рэ арыс.

Программэ хэушхъафыкыгъэхэм ямызакъоу, Иоф гъэнэфагъэхэмккэ унагъом игъэпытэн къэралыгъор сыдигъуи пылэ. Ащ ишыхъат ны-тыхъу сабыибэ зыплугъэхэм, унагъом игъэпытэнккэ гъэхъэгъэшлугъэр зышлугъэхэм 2008-рэ илээсым къыщегъэжъагъэу орденэ «Родительская слава» зыфилорэр зэрафагъэшхъуашэрэр. Ахэр унэгъо ныбжыккэхэм ящысэтхыплэ хъунхъу тэгугъэ.

Мы мэфэккэ фабэм ехъулэу республикэм Иофхъэбзэ зэфэшхъафхэр щыккыштыгъ. Тиреспубликэ, ти-унагъохэм мамыр, зэгурылонгъэ арылэу, тисабыйхэм яхъяр тыщымыккэу, унагъо, нэбгырэ пэпчэ щылэклэшлү илэу тызэдэпсэунэу тэлъало.

ЖАККЭМЫКЪО Аминэт.

«Адыгэ макъэм» иархив къыхэтхыгъэ сурэтэм итыр: **Теуцожь район ЗАГС-м ипашэу Лыхъурэ Риммэ сабыйхэр къызыфэхъугъэ ны-ты ныбжыккэхэм афэгъушлэ.**

Зиунагъо пытэм ищылаккы дахэ

Илээс къэс унагъом и Мафэ къэралыгъо пстэуми ащыхагъэунэфыкы. Ар зэрэзэхашэрэ шыкккэрэ мэхъанэу ратырэмрэ хабзэр унагъом зэрэфыштыгъэр къэзыгъэлъагъохэрэм ащыщых. Хэгъэгъу зэфэшхъафхэм унагъохэм социальнэ псэуккэу щарялэр зыккызэфэмыдэри ащ къырышлэн плэккышты.

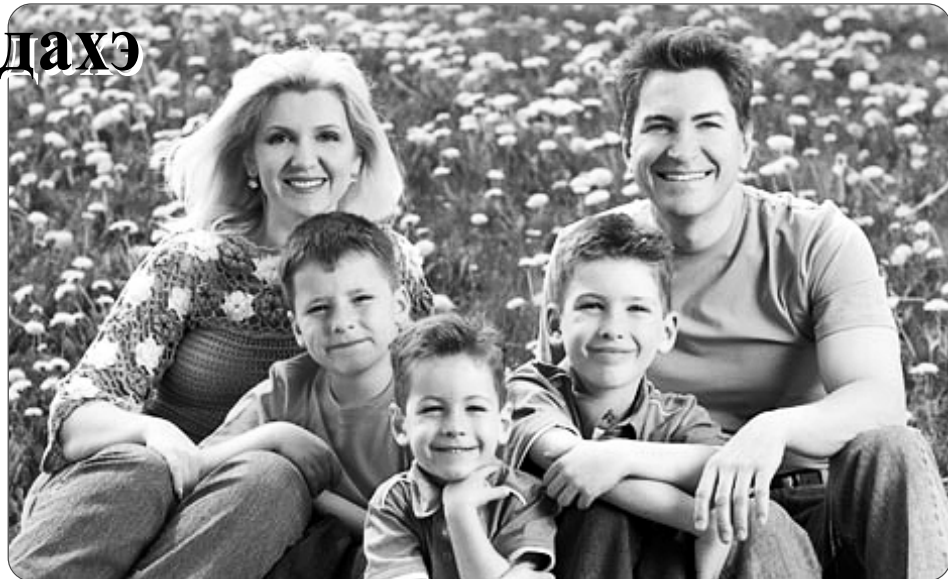
Мэфэккыр загъэнэфагъэм къыщегъэжъагъэу ар Иофыгъо зэфэшхъафхэм атэгъэпсыхъагъэу зэхашэ. Зигъот мэккэ унагъохэм, тым е ным изакъоу сабыйхэр зыщанлурэхэм, СПИД-р къызыузырэ цыф зэрысхэм афэгъэхыгъэ мафэхэр къызытэныккыгъэх. Унагъор тапккэ зыфэдэщытм, унагъомккэ миграцием зэрарэу къыхыгъэр атэгъэпсыхъэгъэ мафэхэри хэдгъэунэфыкыгъэх.

Джырэ лъэхъани унагъом и Мафэ зэрэдунаеу зыккышыхагъэунэфыкы-рэр обществэм ыналэ унагъом иккыу зэрэтыригъэтын фаер зэккэми агу

къагъэккыжыгъэнэу ары. Анахъэу зыпылынхъу ыккэ зылыплэнхъу ООН-м и Генеральнэ Ассамблее къыхыгъэщырэр ошлэ-дэмышлэ тхъамыккылагъохэр къызыщыхъугъэ, ашхыштыр зыщымыккыурэ, зэпахырэ узхэр зыщыбэ чыплэхэм ащыпсэурэ унагъохэр арых.

Непи унагъор обществэм иячейкэ шхъалэу ккэнэжы. Ары ащ фэлажэ-рэр, зыгъэпытэрэр, зыгъэбаирэр. Шулэгури, гуккэгъури, цыф зэфыштыккэ дахэхэри къызыщегъэхэрэр унагъор ары. Ар обществэм фэлажэ, зышлугъэ еккышты цыфхэр феллугъ. Арышлэ, унагъор пытэмэ, къэралыгъори пытэшт.

Нэмыккэ къэралыгъохэм ялыгъэу ар зэхэзышлэрэр тэры, совесткэ щылаккэм ыплугъэ-ыгъэсэгъэ цыфхэр ары. Ау мы мэфэккэ мафэр иккыу ыккэ игъэккыгъэу тикъэралыгъо шыхагъэунэфыккэу пфэ-иошттэп. Официальнэу цыф зэхашэхэр зэрашлэхэрэм нэмыккэу, сабыибэ зыщанлугъэ унагъохэм, цыф дэгъухэр зыщагъэсагъэхэм, зигъот мыин унагъо-

хэм Иэпылэгъу афэхъухэрэм, зихэгъэгъу фэшхыпкъэу фэлэжэрэ цыф пэрытхэм, цыф гъэсагъэхэм ягугъу иккыккэ тшыжырэп, якъэбар дахэ тлэтэжырэп.

Зэккэ езыхыжыгъэр мылкъу. Ар уилэмэ, джы удэгъушты ыккэ улэшышты. Ау ащ фэдэ унэгъо «пэрытэп» зэрэ Дунаеу щыхагъэунэфыкырэ мэфэккыр зы-

фэгъэхыгъэр. ООН-м и Генеральнэ секретарь илээс къэс къызыфаджэрэр, анахъ шхъалэр унагъом иофыгъохэу зэшлугъэхэмккэ къын къафэхъухэрэр обществэми пашэхэми ащымыгъушлэнхэр, унагъом ифэшшошэ уасэ тыдэккэ щыратыныр ары.

ШЪАУКЪО Аслъангуащ.

НХХЭЕ Рэмэзан,
«Адыгэ макъэм»
исобкор.

Теуцожь рай-
оным изоотехник
шъхьалэу Хьэдэ-

гьэллэ Мэджидэ тигъусэу бэ-
мышлэу Аскъэлае, къутырэу
Шевченкэм, Гьобэкъуае
тащылагъ. Инвесторхэу рай-
оным къыхагъэхэм, фермер-
хэм, нэмыкхэм «мраморнэ»
зыфилорэ лым, къолым якъэ-
хьыжын, былымхуным нахъ
зыкъегъэлэтыгъэным, ар федэ-
къэкълуплэ шыгъэным апае
былым луххэм ягъэхъазырын,
чыгулэжыным зэрапыл-
хэр зэдгъэшлагъэ. Иофшлэ-
клэшлукхэм къаклэлъыклогъэ
хэъоныгъэ шлагъохэри нэ-
рылэгъу къытфэхъугъэх.

Район гупчэм къызытэгъэз-
жым, Хьэдэгъэллэ Мэджидэ
гушылэгъу клэкл дьтилагъ. Ти-
зэдэгущылэгъу зыфэгъэхьы-
гъагъэр былымхэу фермэхэу
зы лъэхъанэ чэмхэр, мэлхэр,
чэтхэр хъоуе зыщалагышты-
гъэхэр зэрэщымылэжхэр, ар
хэгъэкълури, чылагъохэм чэ-
мэу, мэлэу ащалагыштыгъэ-
хэм япчъагъэ къызэрэщыклэ-
рэр, а щыклагъэхэр дэгъэзы-
жыгъэнхэм фэшл шлагъэмэ
хъуштыр ары.

— Былымхунымклэ тиоф-
хэр мыхъатэхэу, адрэ район-
хэм ауж тыкхэнэу алоу зэхэ-
пшты, — ело районным изоотех-
ник шъхьалэу Хьэдэгъэллэ Мэ-
джидэ. — Ары шъхъае, тыда
джы цэр бэу къызшахыжы-
рэр фермэу зигугъу къэпшы-
гъэхэм афэдэхэр зиэжъхэр? Къы-
сногвардейскэ районным зы
къынэжыгъ. Кло ахэр сэ си-
зэгъэфэнхэп. Къэлуагъэмэ хъу-
штыр тэри тызэрэщымысыр,
непэрэ уахътэм тыдаклозэ ты-
зэрэлажъэрэр, Иофшлэгъэ дэх-
клэи зэрэтилар ары.

Зыфэллогъэ фермэхэр, кол-
хозхэр, совхозхэр зымылэжхэм
тэри ташышты, лым икъэхьы-
жынклэ гъэхъэгъэшлукхэр зы-
шлэр хъызмэтшлэлэхэр тилэх.
Апэу зигугъу къэсшлыштыр
Шэндикъо дэт чэтэхъо фабри-
кэр ары. Нахьыпэм мыш чэт-
жыыхэр клеткэхэм арысхэу
(а лъэхъаным ежъ Хьэдэгъа-
лэри мыш шылажъэщтыгъэ)
щагъэпщэрыштыгъэх, крайми
щыпэрытыгъ. Джи фабрикер
нахъ зэтырагъэпсыхагъэу чэт-
жыыхэр шъхъарытлупшхэу
щалагышты. Илэсым къыклоу
чэт миллионищ агъэпщэрын
альэклы. Тапэрэ илэсхэм фаб-
рикэм нэбгырэ 200-м ехъу шы-
лажъэщтыгъэмэ, зы чэтым ион-
тэгъугъэ килограммырэ грамм
600-м нагъэсыным фэшл мэфэ
56-рэ агъашхэщтыгъэмэ, джи
щылажъэрэр нэбгырэ 15, мэфэ
42-клэ чэтым ионтэгъугъэ кило-
граммитлуп нагъэсы. Иофшлэ-
хэр автоматхэм агъэцаклэх,
чэтэу агъэпщэрыхэр гибри-
длэпкыых. Качествэ дэгъу зилэ
лукхэри гъэхъазырыгъэхэу къа-
фашцэзэ арагъэшхы.

— Джащ фэд, — джири
къыхагъэхэу зоотехник шъхъа-
лэм, — ЗАО-у «Киево-Жура-
ки» зыфилорэм иагрокомплекс-
сэу «Адыгейскэми» къолым

икъэхьыжынклэ гъэхъэгъэшл-
хэр ышлэхэу ригъэжыагъ. Мы
лъэхъаным комплексым къо
мин 39-рэ фэдиз щалагышты. Мафэ
къэс а пчъагъэр зэблэхъугъэ
мэхъу. Ащ щышцэу къо лъфэр-
плорхэр 2151-рэ, мэзитлуплым
нэс зыныбжыыхэр мин 18-м
ехъух, зыщагъэпщэрхэр цех-
ми мин 18-м шлоклуу члэт.
Икыгъэ илэсэ закъом къо
лъфэр-плорхэм къоштыр мин
54-рэ къаклэхъуагъ.

Зигугъу къэсшлыгъэ хъыз-
мэтшлэлитлупмэ яшлуагъэклэ,
гъэрэкло изакъоу лы тонн мин
11 районным къышахыжыгъ.
Ар ыпэрэ илэсым Иофшлагъэу
тилагъэм нахьыб. Ащ фэдэ гъэ-
хъагъэхэр илэхэу республикэм
ирайонхэм бэ къахэжынклэу къыс-
шлошлэрэп. Къыхъэгъэхъожы
сшлоигъор лы тонн мин 11-у
къэтхыжыгъэу зигугъу къэс-
шлыгъэр джири зэрэмыгуна-
пкыэр ары. Ащ джири къыхэ-
хонэу щыт. Ауштыр зыкласло-
рэмэ зи шэф хэлэп. Къо ком-
плексым Иофшлэнэу ригъэжъэ-
гъакл, апэрэ лы продукцияр Луи-
гъэжынклэу зиублагъэр 2010-рэ
илэсым иятлонэрэ клэлэны-
къу нылэп. Арышъ, мы илэс-
ми, къыклэлъыклогъэхэм лым
икъэхьыжынклэ хэъоныгъэ-
шхохэр тшыштых. Ащ къы-
хэсэгъэхъожы Аскъэлэе агро-
комплексэу мраморнэ лым
икъэхьыжынклэ пылгъу непэ тыз-
дэщылагъэри. Ащ Иофшлэнэр
зыригъажъэклэ, лым икъэхьы-
жынклэ къытэнэкъоу район-
хэм къахэмыкълэу тэгугъэ.

Корр.: Джи щэм
икъэхьыжынклэ рай-
оным илофхэм языхт
тыщыбгъэгъозагъэмэ
дэгъугъэ.

Хь. М.: Ашклэ тиофхэм
языхт тигъэрэзэрэп. Гъэщэу

Лымы щэм къахэхъошт

Нахъ псынклэу къыхахыгъ
шклэхъужыхэр пыгъынхэр.
Пшыштыт, гъэщыр зепхъа-
штыт. Шклэхъужыр илэситло
уфэсакъэу бгъашхэмэ, лым
пэлугъэхъашты, зыщэфышты
улыхъужынкэу ишыклагъэп,
ахъшэ дэгъуи клэпхышты.

Арэу щытми, ащ кыкълэрэп
щэу къэтхыжыкырым ипчъагъэ
хэгъэхъогъэным иамалхэр зе-
тымыхъэхэу. Ашклэ тызшы-
гугъырэр фирмэу «Синдика-
Аггор» ары. Мыр апэу Джэ-
джэхаблэ зыщызэхашты, къу-
тырэу Городскоим дэтыгъэ
фермэм Иыгъэкл хъужыгъэхэу
къытенэжыгъэгъэ чэмэ 117-р
етгыжыгъагъэх. Илэситлуклэ
фермэм былым плэшэ шъхъэ
365-рэ тет хъугъэ. Ахэм ащы-
щэу чэмхэр 174-рэ. Адрэхэр
танэх, шклэхъужыых. Дэгъоу
аыгъых, агъашхэх, щэри къа-
хыжыгъ. Гъэрэкло чэм пэлчэ
килограмм 2500-рэ фэдиз ащ
къышыкълыхыгъ. Ар ежъхэм
чэмхэр къазыратыжъхэм къа-
кълыхыштыгъэм фэди 2,5-клэ на-
хыб. Гъэмэфэ мазэхэм чэщы-
замафэм чэм телгытэу гъэщ
килограмм 12-м нэс къыкълыхы.

Тапэкли фирмэм ипашэхэм
гухэлъышлукхэр зыдалыгъых.
Ахэм къыдалыгъытэ щэ завод
цыклу фермэм тырагъэуцонэу,
чэм лэпкышлукхэр къызлэкла-
гъэхъанхэу, щэу къахыжыкы-
рэр нахыбэ ашлэнэу, ар зымы ра-
мышцэу, ежъхэм адыгэ къуаер,
къоуе гъэушкыоигъэр, йогур-
тыр, нэмыкхэр хашыкълын-
хэу, качествэ дэгъу зилэ товар-
хэр тучанхэм ащалагъэжынк-
хэу. Къаклэлъырыс чылагъо-
хэу Джэджэхаблэ, Нэшъу-
къуаий, Къунчыкълыхъаблэ,
Тэухъаблэ ащыпсэурэ уна-
гъохэм щэу къалыекълэрэри
ащашфызэ ашлэшты, производ-
ствэм зыкырагъэлэтышты.

Корр.: Адэ унэе
унэгъо хъызмэтшлэ-
плэхэр шъуилэхэ мэл-
хэм, чэтхэм, тхъачэт-
хэм, нэмыкхэм
яхъун пылэхэу?

Хь. М.: Ахэр бэ мэхъух,
дэгъоуи Иоф ашлэ. Районым мэл
минитлуп нахыбэ щалагышты.
Анахыбэ зыхъухэрэм ащыш
Аскъэлае иклэлэ пугъэу мэл
500 фэдиз Шевченкэм щызы-
лыгъ Козин Руслъан. Тэухъа-
блэклэ — Пхъэчэяшэ Теуцожь,
Джэджэхаблэклэ — Блэнэ-
гъэпцлэ Заурбий, Нэшъу-
къуаеклэ — Кылэ Азмэт, нэмыкы-
бэхэри мэлхъуным пылгых,
шъхъэ 40 — 50 зырыз алыгъ.

Джэджэхаблэклэ Теуцожь
Мосэ нахъ къахэзгъэщы сшло-
игъу. Ащ чэмитф, шклэхъужыкы-
лыгъ, клеткэхэм арысхэу чэт
шъэ зыщыпшлэр егъэпщэрых,
яонтэгъугъэклэ килограмми
2-м негъэсыхэшъ, йугъэжыкы.
Бжэжхэри ехъух, ичыгу лахъ-
хэри елэжыых. Джащ фэд,
яунагъохэмклэ былым пашъэ-
хэр алыгъых Очэпшыеклэ —
Делэкъо Рэщыдэрэ Пшыдатэ-
къо Нэшъэрдэнэрэ, Пчыхъа-
лыкъуаеклэ — Джэндэрэ Бай-
зэт, Пэнэжыкълуаеклэ — Хьэ-
дэгъэллэ Аслъанчэрыерэ Нэ-
ныжъ Цамсудинэрэ, нэмыкы-
хэми. Тхъачэтхэр бэу зыщамы-
хэурэ чылагъоу тилэп. Анахы-
бэу ахэр зыщахъухэрэ къуа-
джэхэм ащышты Очэпшые,
Джэджэхаблэ, Аскъэлае, Гьоб-
экълуае, Тэухъаблэ.

Корр.: Былым укыплэ
районым илэ?

Хь. М.: Ар анахъ Иофгытэ
шъхъалэхэм, псынклэу зэшло-
хыгъэн фаехэм ащыш. Непэ
къызынэсыгъэм былым укы-
плэ тилэп. Анахъ тпэлагъэу ар
зилэр Джэджэ районныр ары. Мы
Иофгытэм иэшлохын, щыкла-
гъэхэм ядэгъэзыжынклэу район
администрациер бууж ит. Бы-
лым укыплэхэр Пэнэжыкълуа-
ерэ Гьобэкълуаерэ ащагъэпсы-
штых. Чыплэхэр къыхахыгъа-
хэх, тхылгъхэм ягъэхъазырын
чыплэ койхэм япашэхэр бууж
итых.

Сурэтхэм арытхэр: Хьэдэ-
гъэллэ Мэджид; Очэпшые
щыш унагъоу тхъачэтхэр бэу
зыхъухэрэм ибысымгуашцэу
Нэхэ Рай.

Псышлпэ районим ичылагъохэр краим ивице-губернаторэу Хьатыу Джамболэт мэфитло кызыеплты-хьэхэм, кьоджэ псэуплэхэм язытет дэгьуклаеу зэригъэшлагъэ ыкIи ахэр анахьэу зыфэныкьохэм ыналэ атыридзагъ.

«Сэ мы районим сыкьэ-клоныр кызыхэкIыгъэр, — ыуагъ Дж. Хьатыум, — село-хэмрэ кьуаджэхэмрэ ялофхэм язытет дэгьоу зэхэсфыныр, край целевой программэхэм ягъэцкIэн зэрэклорэм, мыхэм хэхьоныгъэ ягъэшлэгъэным пас бюджет мылтыкоу кьатлупшырэр шлогъэ нахьыбэ кьытэу гъэфедгъэным зэрэпылхэр, джаш

телефон связым игъэпытэн; цыфхэм гумэкIыгъуабэ кьафа-хьы псауныгъэм, гъэсэныгъэм, культурэм япхыгъэ, лофшIэным лугъэхьэгъэнхэм альэныкьокIэ

Юфыр нахьыбэу, гушылэр нахь макIэу

ыкIи депутат-хэм шалу-клагъ. Вице-губернаторым хегъэунэфыкIы псэуплэр зэрэ-кьабзэр, ау джаш фэдэу агро-фирмэу «Шапсыгъэ шай» зыфи-лорэм ипсэуалгъэхэм ятеплэ зэрэгушыкIыр. Нафэу зэрэшы-тымкIэ, предприятием илэш-хьэтетхэмрэ бэджэндэштэхэмрэ зэгурылонгъэ тэрэз азыфагу илэп, ялофхэр клэкIыхэрэп. Мэкьу-мэщым илэшхьэтетхэм Iэпылэгъу гори чIыгур зылэ-жыкхэрэм аратырэп. Лэжыгъэу кьахьыжыкхэрэм ызыныкьор агрофирмэм ештэжы. Чыгу-лэжхэм кьафэнэжыкхэрэ шылэп.

фэдэу анахь чIыплэ кьинхэу ащкIэ шылэхэр кьыхэгъэш-гъэнхэр ары. Ащ даклоу зэ-гъашIэ сшлоигъу: краим гуры-тымкIэ хэхьоныгъэу ышIырэм дешта мы районим юфхэр зэрэшылыкIуатэхэрэр, сьд гъэтэрэзыгъэн фаер, сьд фэдэ Iэпылэгъу районим илэш-хьэтетхэм альэйдгъэлэсын фаер?

Ащ фэдэ пшэрылгъэ губерна-торым тапашхьэ кьыригъэу-цуагъ. А мэхъанэшхо зилэ пшэ-рылгъэу краим илэшхьэтет кьытфилыгъэм изэшлохын тклуагъэ етхьыллагъэу юф тэ-шIэ. Непэ краим хэхьоныгъэу илэр эклэ — экономикэм зы-кызыерилэтырэри, бюджетхэм-рэ инвестициехэмрэ зызэра-ушъомбгъурэри, лэжыпкIэр зэрэдэклаерэри, шылакIэр на-хьышIу зэрэхьурэри зи арыхэп, цыфхэм ежэ ашгъэкIэ, яуна-гъокIэ ар зэхамышIэмэ.

Шьачэ итемыр лъэныкьокIэ шылэ псэуплэхэм Джамболэт Хьызыр ыкьор ащылагъэ илэ-сищыкIэ узэклэIэбэжыкхэмэ, чIыналгъэр кьыплыкхьэгъагъ, цыфхэм адэгущылагъ, зыгъэ-псэфышIэ чIыплэхэм, предпри-ятиехэм ялэшхьэтетхэм анаIэ нахь зытырагъэтын фаеу ылы-тэхэрэр арилогъагъ. Шьачэ ипа-щэу зыщэтэм Дж. Хьатыум ащыгъуми ишIуагъэ кьымы-гъэклауагъэу пIоныр тэрэзэп. Ау джырэкIэ Урысыем изы-гъэпсэфышIэ шьхьалэ илофхэр эклэ шыкIэгъэнчъэхэу щытхэп. Анахь кьыныбэ зыпылгъэм проектхэу мылтыкушхо зып-лухьэхэрэм ягъэпсын ащыщых, газым, псым яищэн, автомо-биль гъогухэм ягъэцэкIэжыны,

гъунэм нэсэу афызэшломыхыгъэ юфыгъохэр.

Чылагъохэу, псэуалгъэхэу вице-губернаторым кьыплты-хьащтхэр ежэ-ежыкхэрэу кьыхи-хьыттыгъ. Чыплэ чиновникхэм ащыщ горэми ышIэщтыгъэп непэ е неущ хьакIэр «кызы-

шыкьоуштыр», упчIэу ратышт-хэр зыфэдэхэр. Мэлылфэгъум и 15-м Дж. Хьатыур кьуаджэу Нэджыкьо кьэклогъагъ. Гъэрэ-кIо псыкьиунэу шылагъэм псэ-уплэр, анахэу гъогухэр, зэщигъэ-кьогъагъэх. ГъэцэкIэжыны юф-шIэнхэм сомэ миллион 400 фэ-диз апэлухьащт. Фельдшер-аку-шер пункт, клубы, тучаныр Дж. Хьатыум кьыплтыкхьагъэх, цыфхэм адэгущылагъ, ящылэ-кIэ-псэукIэ зыфэдэм клэупчIагъ.

Ащ ыуж чылагъоу Шьхьафит вице-губернаторым кIуагъэ, клу-бым чIэхьагъ, цыфхэм юфы-гъоу кьалэтыгъэхэр иблукнот дитхагъэх. Мы чыплэм районим ипащэу Виктор Филоновым

Адэ пкIэнчъэ шьыпкьэу хэтэ джы пфэлэжыштыр? Цыфхэр юфышIэ кьыдэкIыхэрэп. Лэ-жэклуплэ гектар миныр ушык-хэм зэлъаштагъэ, мээ пырыпы-цум фэд. Предприятием илэш-хьэтетхэмрэ бэджэндэштэхэмрэ юфыр шIуагъэ кьытэу гъэпсы-гъэнымкIэ ежэхэм еплтыкIэ шьхьаф яI. «Тэ чIыгур цыфхэм плэлы кIыхьэкIэ бэджэндэу ят-тыным тыфэхьазыр, — ао пред-приятием ипащэхэм, — ау зако-нодательствэу шылэр пэрыоху кьытфэху». Зэдэгущылыныр за-ухым, вице-губернаторым маши-нэм етIысхьажышI, кьушхьэ гъогукIэ дэжыкхэ хъэсэхом екIу.

Плээгъурэм гур егъэкIоды, фэдэшхо кьызкIэклонэу щыт юфшIаплэм изетегъэуцожьын зыгорэ кьыфэугушшысыгъэн зэрэфар ышIош хьугъэу Джамболэт Хьаджыкьо кьэсыгъ. Мы чылэм шыщхэми залокIэм, игупшысэ-гухэлгъэу зылэклэ-зыубытагъэм кьытлупшыгъа-гъэп.

— Чыгур непэ бгъэхьаулы-еныр емыкIу, — ариуагъ ащ Хьаджыкьо шыщ лэжыкIохэм. — Губернаторми, ЗСК-м идепу-татхэми юфхэм язытет афэтло-тнышгъ, тызэгъусэу плэлы клэ-кIым чIыгур бэджэндэу зэратед-гошэщтым тыпылтышты, ащ те-

тэу унэе хьызмэтшIаплэхэр зэ-хэцгъэнхэм апылэ юридическэ юфыгъохэм язэшлохыни дгъэп-сынклэн фае. Продукциеу къэ-шгъухьыжыкхэрэм илугъэкIынкIэ пэрыоху гори шьуилэщтэп,

чIыплэхэм ащылэ зыгъэпсэфы-плэхэм сыдигъуи хэтэрыкIхэр, пхъэшгъхьэ-мышхьэхэр бэу ящыкIагъэх, арышгъ, зыжыу-гъэчан!

Джыдэдэм кьоджэдэсхэр кьын хэтых, юфшIэн зымылэхэм япчыагъэ бэ мэху. Унэгъо ныб-жыкIэхэм сабыеу кьарыхьорэр мэкIэ дэд. Чылэдэс нахьыжхэм кьало федеральнэ законэу зыцIы-фышхьхьэ пчыагъэ макIэу кьэ-нэгъэ лъэпкьхэм (ахэм ахалы-тэх хы ШьуцIэ Iушъо шапсыгъэ-хэр) яфитыныгъэхэр кьэзыгъэ-гъунэрэм юф зэришIэрэр. Сы-дэуштыу ныбжыкIэхэм унагъо ашIэщта хабзэм Iэпылэгъу гори кьаримытырэмэ?! Джары тичы-лагъохэм зыкIамаушъомбгъу-рэр, сабыйхэм бэу кьызкIахэ-мыхьорэр.

— Псышлпэ, Топсэ район-хэм якьуаджэхэм хэхьоныгъэу ашIыштыхэм ягенеральнэ планхэм юф адашIэ, — кьыкIыгъэтыгъыгъ Хьатыу Джамболэт. — Мылтыку кьатлупшыгъах, юфыр ублагъэ хьугъэ.

— Мы илэсым Псышлпэ районим итемыр шьолгыркIэ шылэ чылагъохэу Шьхьафит, Хьаджыкьо, Кьэлэжэ, Лыгъотх зыфэпIоштыгъэм газыр ащэлэгъэ-ным ипроект ишIын рагъэжышты, — кьылотагъ кьалэу Шьачэ ипа-щэ игуадзэу Олег Вронскэм — кьыхьащт илэсым — газым кьихьэн...

Ылужырэ мафэм вице-губер-наторым Тхьагъапшгъэ кIуагъэ, ар кьыплтыкхьагъ, клубыми чIэхьагъ, нахьыжхэм адэгущы-лагъ. Мэщытыми шылагъ. ПлэшIэгъум еху зыныбжэ Тхьэм иунэ игъэцэкIэжыкьоу зэрэхьугъэр агу кьыгъэкIыжы-рэм фэдэу иунагъо ыцIэклэ Джамболэт мэщытым сомэ мин шьэныкьо ритыгъ.

ШэхэкIэй ЦыкIуми Джамбо-лэт Хьызыр ыкьор цыфхэм ащылэгущылагъ, районим ипа-щэу Виктор Филоновымрэ кьалэ-лэм ивице-мэрэу Олег Врон-скэмрэ игъусэхэу шыкIагъэу зэрихьыллагъэхэм ядэгъэзыжы-кIэ хуштым тегущылагъэх.

Ацумыжхэм яунагъо Ахын-там щигъэпсыгъэ этнографичес-кэ музеири, Александр Ефимо-вым ибжыагоу «Дикий мед» зыфилоэрэи цыф кIуаплэу шы-тых, гъэшIэгъоных. Краснодар кьыкIыгъэ хьакIэшхом ахэр зэ-римыгъэлэгъоу кьыгъэзэжы-ныр кьыригъэкIугъэп.

НЫБЭ Анзор.
Сурэтхэм арытхэр: Хьатыу Джамболэт цыфхэм гушы-лэгъу афэху.

Ихьунхьагъэклэ уахигъэллыхьушты

Адыгэкьалэ дэт клэлэ-цыкIу Иыгыплэу «Чебу-рашка» зыфилоэрэм юф зышIэрэр илэс 40 шIэхэу хьушты. А уахьтэм ащ зэхьокIыныгъэшIоу фэхьы-гъэр макIэп. ЕтIани хэ-гъэунэфыкIыгъэн фаер тиреспубликэ щызэхаш-рэ зэнэкьокьоу «Адыге-им иклэлэпIу анахь дэгъу» зыфилоэрэм зыцIэ кье-тлогъэ учреждением ило-фышIэу БатIыжэ Зое зы-хэлажэ, я 2-рэ чIыплэр кьызэрэщыдихьыгъэр ары. Ежэ Зое мыщ зыщылэ-жырэ илэс 14-м щыт-хьу хэлгъэу илофшIэн зэ-ригъэцаклэрэм ишыкхьатэу пэщэ Iэнаплэр кьыфагъэ-шъошагъ. КIэлэцыкIу-хэм хьалэлэу ар адэла-жэ, илофшIэн нахь дэ-гъоу зэрэзэхыштыгъэм дэ-мышхьахэу ренэу пылэ.

Мы клэлэцыкIу Иы-гыплэм нэгъырэ 27-рэ шIэлажышгъ, ащыщ горэм ыгу хигъэкIыныр хэгъэ-кIи, ымакьэ Iэтыгъэу зымы дэгущылагъэу кьыуион ылгъэкIыштыт. Ихьун-хьагъэ кьыкIэклауагъэхэу дипломхэри щытхьу тхылхьэри кьыратыгъэх, ашпэрэ категория зилэ специалист.

1977-рз илэсым Кош-хьэблэ районимкIэ кьуа-джэу Фэдэ Зое кьышты-хьугъ. Ягъу Мыхьамэт за-готовительгъ, янэу Нуры-ет культурэм и Унэ идиректор. Ахэм кьафэхьугъэ зышпхьуй-тоу Зоерэ Ларисэрэ алгъэкл кьа-мыгъанэу аплугъэх, рагъэджа-гъэх ыкIи алгъэ тырагъэуцуагъэх.

1992-рз илэсым Адыгэкьалэ дэт гурыт еджаплэу N 1-м ия 9-рэ класс кьызеухым, искусствэхэм яколледжэу Мыекьуапэ дэтым ушэтыныр дэгъоу щытыхи, зыкIэхьопсыштыгъэ сэнэхьатэу «преподаватель по классу дом-ры» зыфилоэрэ зэригъэгъотыгъ ыкIи Адыгэкьалэ юф щышIэнэу ригъэжыагъ. 2001-рз илэсым за-очнэу Адыгэ кьэралыгъо уни-верситетым искусствэхэмкIэ иинститут кьыухьыжыгъ.

Сабый Иыгыплэу непэ ты-кьызытегушылэрэм нэгъыри 170-рэ чIэс купы 6-мэ атего-щагъэу. Ахэм яфэлэ-фащIэхэр зэшIуахыкIэ клэлэпIухэу НатIэкоу Мерэм, Пчыкхьалыкьо Хьарыет, Хьахьукьо Тэйбатэ, Гьонэжыкьо Саидэ. Мафэ кьэс зигруппэхэр зыгъэкьабзэхэу, сабыйхэм еклэпIэклэ дахэхэр ренэу апэ-зыгъохыкхэу Тхьапл Саидэ, Нэхэе Саньет, Хьанэхьу Любэ, Кьэдэ Саидэ, ащ нэмыкIэхэми ягугъу кьэсымышIын слъэкIыштыт.

КIэлэцыкIухэм утреникхэр бэрэ афызэхаштэх, фольклорым кьыхьахьыгъэ сценкэ цыкIухэр агъэуцух.

— Зое ишIушлагъэрэ ихьун-хьагъэрэ мыухьыжэ, — ело Хьа-хьукьо Тэйбатэ, — ащ щысэу кьытитгъэлэгъурэр тэрклэ сы-дигъуи шапхьэ, арышгъ, ар бэрэ типэщэнэу, ижыау тычIэт зыпыты-нэу тэлъало.

— Зое типаштэ зыхьугъэм кьы-щегъэжыагъэу тилофшIэн нахь гъэшIэгъон хьугъэ, цыфым хэлъын фэе шэн-зекIокIэ дахэ-хэр зэрэзэрихьэхэрэм пас тыфэ-раз, — ело Гьонэжыкьо Саидэ.

Зоерэ ишыкхьэгъусэу Алырэ Адыгэкьалэ щэпсэху, сабыитIу зэдэпIу, арышгъ, сэ кьыхьэгъэ-хьожыкхэрэ закьор псауныгъэ пытэ ялэнэу, ялфыгъэхэм адат-хьэхэу псэунхэу ары.

КЪЭДЭ Мухьедин.
Адыгэкьал.

СУРЭТХЭМ КЪАІУАТЭ

ДзэкIоллэу заом хэкIодагъэхэм ясаугъэт къэ-
гъагъэхэр кIэралъхъэх.

Саугъэтэу «ЕгъэшIэрэ машIор» зы-
щыблэрэм цыфыбэ къэкIоллэгъагъ.

Зэнэлосэ ветеран-
хэр зэлуклагъэх.

Ветеранхэр «дзэкIоллI кашэм» хэлагъэх.

Танкыр ныбжьыкIэхэм
ашIогъэшIэгъон.

Ветеранхэр чэфыгъэх.

Сурэтхэр Iэшынэ Аслъан ТекIоньгъэм и Мафэ
чIыпIэ зэфэшхьафхэм къащытырихыгъэх.

Мэщбэшлэ Исхьякь ильэс 80 зэрэхгүрэм ипэгьокI

Шэпсәух дунаим адыгэ лъэпкъхэр

(Къызыкълъыкlorэр жьоныгъуаклэм и 12-м кыдыкълъыгъэ номерым ит).

Умыльэггүрэм уасэ фэпшына? Шылыныгъэ кIуачIэ зыкIо-цIылыри, шылыныгъэр зыгъэтэ-кьон зыгу хэлъри умыльэггүхэмэ, зэфдэу цIыфымкIэ кIын кIуапIэ мэхь. «Адэ сыда кьелъэ-кIонэу тыгъэр огум къызыкIел-кIурэр?» — джэуапыр ешIэ нахь мышIэм, усаклор кьэуапIэ, — нахьыбэ кьыгъэнэфыным фэшI, нахьыбэмэ шылыныгъэ кIуачIэ аритыным фэшI, мэхьаджэм имэхьаджагъэ адрэмэ альэггү-ным фэшI, тыгъэм фэдэу, тыгъэм шыщэу усаклор шIум иба-игъэ ыгъэбэгъоным пылъ, ем, мэхьаджагъэм, шылыныгъэ тэрэ-зым пэшIуекломи, щынэ ымы-шIэу, джэнджэш-ехьырэжышгэм зыдыримыгъэхьхэу зыпэлIу-дзэнэу хьазыр: «Джа сызэрэп-шIэу уапашгъхэ непэ сыкьехьэ. СыдэкIуаешь уихэгъуашгъхэ, жьым сызэрехьэ. Къыпфэсхьы ныбжьыкIэгур, оркIэ джар си-тын, мары напэр, мары нэгур, сыгуи уезгъэлъытн».

Усаклор зыфэусэрэр чIым кIэрыхыгъэу, шылыныгъэ кьы-зрыклом ипчэгү имыты зыхь-кIэ, гушыIэ кIын хьазыгур ро-мантисм зыфалорэр ащ епхыгъэу агъэфедэ: шылыныгъэ шыпкъэм нахь, гум кьыхихрэм, гум зы-зыфищэрэм, шIонгъом уафэусэ-ныр ары ащ кьикIрэр. Мы усэ-хэр (1945 — 1950-рэ ильэсхэм) ытхыхэ зэхьум, МэщбашIэр ро-мантисм зыфалорэм егупшы-сагъэу, ар зехифыгъэу кьыс-шыхьурэп. НэмыкIрэ «измэ» горэм и ар рыгъознэу шытыгъэ-гоп — ныбжьыкIагъэшъ ары, ахэм якъэбар зехимыхыгъэу, ыпэ кIимыфэгъахэу сIорэп, ау ащ фэдэ еплъыкIэмэ ягупшысэ-нышъ, тхэным иIоф тетыгъэп — игупшысэ анахьэу зэпхыгъагъэр гум, гулыгъэм якъежъапI, ахэм кьаубытрэр ары.

Дунаир ины, гъэшIэгъоны, лъэныкьуабэу зэхэт, шъо зэ-фэшъхьафыбэу шыгъэ, зэгурыло-зэлэгъоу, зэлэпкъэгъу-зеамал-лэгъоу шымытми, зы чIыгум зэ-дытетых, зыжъ кьашъ, зы тыгъэ кьегъэфабэх, кьегъэнэфых, зы уашъо ычIэгъ зэгурылохэм и зэ-пыйхэм и зэдычIэгъых — джэхэр усэклэ ныбжьыкIэм икыу фэди-зэу, игъом диштэу кьыгурылуа-гъэх. Тыгъэм, мазэм е огушхом язакъоп узэхьопсэнэу угукIи ппсэкли пштэрэр: ягугъу усаклор бэрэ зыкIишIрэр ахэм шъхьа-фитныгъэр ялхыгъэу, ятамыгъэу шытышъ ары. Ары шъхьаем, тыгъэм, мазэм е жьогъо минхэм уахэсыкIми, чIышъхьашгъом укьемыкIужмэ, ушыIэн фаеба, ушызыгъалэу, лъэбкъу озыгъэ-дзэу, жьы кьэозыгъашэу дуна-им утезыгъэтрэр Тхьэм ыуж Тыгъэр ары, Тыгъэм ыуж кьэ-кIырэ-кьэхьурэ лэжыгъэу Чы-гум шыIэр ары. АцIэ кьетымы-ложьми, ахэр зэкIэм и тэшIэх, а тшIэрэм МэщбашIэр кIэрычы-гъэп, «огум иыбэнэу» хьазыр: «Игъорыгъоу, бгъуегъоу джэ-ныкьуацIэм табэр чIэт, тэбэ-рыдзэм ымэ кьэоу тимэджа-джэ кьажэ пэт».

Пчэдыжкым цIыфыр кьызы-щыхэтэджэрэ шылыныгъэм,

мэфэ реным хэхьухьэрэр ыльэ-гъуэ, пчыхьэр кьэсышъ, игъэл-сэфыгъо чIыпIэ еклужьы. Ахэм азыфагу кьифэрэ уахътэм цIы-фым кьырыкlorэр, ышъчырэр, ымышъчэрэр, ыльэггүрэр, ымы-льэггүрэр усаклор ыушътыным пылъ: фыгуцэ пIумыфэу, жьы кьэмышъу шылыныгъэм ухэтын плъэкIынэу шытэп. Арэуштэу занкIэу кьымыломи, уашгъом ихьоггүрэр идэхьагъэрэ ыгукIэ зэ-риштэрэм дыкIыгъоу, «шы-лыныгъэ кьызырыклом» изэрэщыт шыпкъэри усаклор кьело, «на-трыф конэу тыгъэуапIэм тыжы-ныщэр шыблэрыпс, сызэхьуапсэу унэ кьуапэм шытыргъоштыр кьужьIэрыс», тыгъэри усаклор игъусэу чIышъхьашгъом цэзекло, «УкIытапхэу, зыгъэнысэу ишъха-ныгъунчъэм тыгъэр кьеплэ. Лъэптыфьеу, чIым нэмысэу ти-атакы чэум кьелъ».

Усаклор огумрэ чIыгумрэ зы дунаеу зэрэщыгъыр кьыгурэлэ, тыгъэм ежъ фэбыбыныр икIас, ау тыгъэми иIумэтхэм ящылэ-ныгъэ зыхигъэнрэп. Дунаир зыкIы зышырэр хэбзэ гъэнэ-фагъэу усаклор гупшысэ шъхьа-лэу зыдыгыгъ — тыгъэр шымы-лэмэ, ошх шымылэмэ, тIэмычIэ нэкли, чIышъхьашгъор шылыны-гъэнчъэ хьун шынагъор шы-гъушпэрэп. Зыгу кIодыгъэу, не-ушырэ мафэм шымыгугъыжы-рэ лъэгъончъэ «шъхьэзэкъо-кьу-рэу» цIыфыр усаклор ыльэгъоу кьыхэкли: «Селэшъ, тыгъэм имэшIомхьуабзэ пчыхьэрэ хьым рысэгъэжIуасэ, хьормэ зыцаи-тэшъ сIэгъушъо, хьыбзыу тэмэф-хэу цэгъушIох, занхьуатэшъ, зэ огум зыкIацIэ, зэ нэпкъым егъы-хэу жэханкIэх» — цIыфыри лъэ-шы, хьыри ащ нахь лъэшыжэ, цIыфми тыгъэми кьабгыни, чэщ шIункIым имэхьыр ильэу кьу-хьэр хы нэпкъым кьылунагъ: «Къухьэхэр загъорэ нэхьхэиш, хы нэпкъым Iутхэу мэхъых, чIыгу гъунэр кьагъотмэ ашIо-игъу». Къухьэри цIыфым фэд, кьэзыухьумэн нэпкъ ищыкIагъ, ылэ зэхышIэу, ыльэ ыгъэпыгъэу убытышIэрэ теуцопIэ-гугъапIэрэ афэныкыу.

Социальнэ мэхьанэу я XX-рэ лIэшIэггүр зэщызыгъэкъуагъэ-хэр усаклор ымыльэггүхэрэ фэд: сыд уаса иIэр? ЦIыфымрэ дуна-имрэ язфышъыткI. О хьажэ-гужъ зэхэмыфыгъэу Iофхэм уагъэгумэклэ, бэнэн-цIэцIэным, нэмыкI уетхоным, лъэху еб-дзыным упыльзэ, хым зыкытэу чIыгум зыкытырыкIэмэ, уит-хьони-уитхуани мэхьанэу ялэжъп (чIыгусысэу, цунамэу, ильэс 2011-рэм Японием кьышыхь-гъэм упчIэшхохэр кьыгъэуцү-гъэх). Хым ыкIуачIэ ины:

Игырыз макъэ хьыбгъэр зэ-ритхэу,

Уальэу зитмэ — уашгъом зы-щыхьоу,

Хьуцтыр орэхьу ыIорэм фэ-дэу,

Шы емылычэу, шхончъэ шъхьафитэу

МыжъокIэ жьэгъир ыцшъ,

кьылуисэу,

Псы фыжъы пхьанхьэр ит-хьурбэ Iупсэу

Хьидзэ губжыгъэм нэпкъым зыредзы,

Исыджы пачIи огур зэлэбы.

Уемынэгъежыныу хым иины-гъэ, ыкIочIэ лъэш усаклор егъат-хэу, ехьуапсэ, ащ амалышхо хигъуатэ шIонгъу, ау щэщынэ, нэпкъыр емынэ горэм еклоды-лIэмэ, мэшIошхо кьыкIанэу зэ-хэтэкъомэ? ЕтIани, цIыфыр лъэшба, зыгорэ амал хьунэу кьы-угупшысыным щэгугъы: «Гу за-къоу сIлэр, зыгъэсамбыр, мо хьышхоу слъэггүрэм сыдэу уехъ-цыра?» — хым, дунаим кIуачIэу аклоцIылым зыпигъэуцужьын гухэлъ ышIыгъэм фэд, ау гуп-шысэр упчIэ тамыгъэклэ усаклор еухы.

ОшIэ-дэмышIэу, адыгэ усэн Iофым джырэ нэс хэмылыгъэ-хэу, хэлъ шыIэм кьыхэмыгъэ-щыпагъэхэу Тхьэм иIэмыркIэ шъхьафитышхо зилэ ЦIыфымрэ тыкъэзыуцужьэрэ Дунаимрэ азы-фагу Iофышхо, гупшысабэ, зэ-гурымылоныгъэ щынэгъуабэ зэ-рильыр МэщбашIэм убытыпIэ шъхьаIэ ышIыгъэхэу пхырешы. Ар социальнэ гупшысэклэ за-джэхэрэм шIокIыло — непэ об-ществэм ыгъэбыракъэу неущ цыгъупшэжьхэрэм афэдэп. Усаклор усэ етхы паекIэ, хым ыкIуачIэ, чIычIэгъ чыжэм кьы-чIэурэ машIом ыкIуачIэ уебэны-нэу амал щылэп, усаклор зыгъэ-гумэклэ готым нэмыкIэп, ау ыб-гьукIэ готым фэд: ежъ а шына-гъор кьымыломэ, нэфэшъхьаф-хэм кьалонэу игъо имыфэнхэм егъэнэшхэи, ежъ гу зылыта-дгэм эжIэм гу лъатгэм, хэкли-пIэм нахь лыхьгъуошIу зэрэ-хьурэр кьегъэунэфы.

Ары дунаим идэхьагъэ фэгъэ-хыгъэу сатырэ зэгъэфэгъабэ МэщбэшIэ Исхьякь зыкIитхы-рэр: дунаим идэхьагъэ цIыфым икыу фэдицэу зэхышIэу, шыщ хьумэ, а дэхьагъэр кьызыриухь-мэн кIуачIэ зэригъэуIунымкIэ амал тэрэзхэр Iэрылхьэ фэ-жунхэм нахь пэблагъэ мэхьу — дахэр дахэ шъхьаем, уухьумэн фае, дахэр кIочIэшхошъ, уелэ-сэкли, удэлэжън фае.

Общественнэ гупшысэхэм усаклор зафимыгъэу шыгъэп; ар кьызыхэхьэрэ усэми анахь Iофыгъо иныр (ЦIыфыр, Дуна-ир) Iэклиб ышIырэп: «Тхьапша ишъуигъэу, тхьапша ишъуизафэу ишъуимыжъосынмэ ачIэклэда-гъэр? Ащ нэпэмыкIэу, ащ нэ-фэшъхафэу бэба шъэфыбэу тамыгъэшIагъэр... зэуж-зэ-лъыкIоу тарихъ ильэсхэр дунэе нашъхэу чIым цызэблэкIых, джы кьызнэсыгъэм тикъуишъ-хьэпсыхэр хы ШлуцIэ чIэгъым хьыгъоу кьычIэкIых», нэмыкIэу: «Адыгэ ЧIыгур, адыгэ хэкур, бэ птэхьыкIыгъэр, ащ тыщыгъуаз, сыда отшIагъэр, дунаижэ бэ-аджэр, адыгэ тIэклэ гуцэр зэпэ-зэладжэ оры чIыналгэм тезы-шыхьагъэр». Мы усэхэр Мэщ-башIэм 1954-м ытхыгъэх. Ады-гэ тарихъ тхьамыкIагъом а лъэ-хьаным зыми игугъу ышIынэуи амал илагъэп, пшыгъэми, уапэ илгъогур гъэнэфэгъагъэ — хьэр псашгъо зыщыуагъэщэн лъэгъуагъ ар. Усаклор ащ емы-гупшысагъэу пIоми, шыпкъэм пэчыжэ хьун, егупшысэзэ ыт-хыгъэн фаешъ, цIыфыгъэ-лгыгъагъу зыдылыгъыгъэр зэрэ-нэрылгъэгур шыпкъэ. Нахь гъэугуфыгъэу джыри гупшысэр

усаклор лъегъэклэуатэ: «Хьор цыугъэр тарихъы нэпкъым зэ-хигъэлъалэу лъэгукIэтын ешIыми, сэшIэ, адыгэ лъэпкъым ынэгъу гукъаор ренэу кIэтын».

А лъэхьаным гушыIэ Iэты-гъэхэу шылагъэхэр шъугу кьэ-жъугъэклэжыых. — Адыгэ чIыгумрэ Урысыемрэ егъашIэм зэныбджэгъухэу кьахьы, «яшIо-игъоныгъэклэ» адыгэхэр урыс-хэм загоуцугъэр ильэс 450-рэ хьугъэ (1657-м щыкIэдзагъэу кьальыти, 2007-м ар агъэмэфэ-кIыгъ). Ау ахэм агодзагъэу адыгэ лъэпкъым кьехьулIэгъэ тхьа-мыкIагъор усэр хэгъэкли, гушыIэ кьодыекIэ кьэпIони уегупшысэ-ни уфитыгъэп. «Хьуай» зыцIэ поэмэри адыгэ тхьамыкIагъом ехьылапIэгъу МэщбашIэм ыт-хыгъ, кьыхауыгъ. Зыфаслорэр: общественнэ мэхьэнэ ин зилэ Iофыгъохэми усаклор джэн-джэш-енэгъуеныгъэ ыгу кьыри-мыгъахэу атегушыIэным зы-фигъэзэу зэп кьызэрэхэклигъэр. Ехьырэхьышъщыгъэми, ащ шъхьарыбэжъукIын ыльэкIыгъ.

Дунаим иIофыгъо инхэм нахь шъхьэихыгъэу атегушыIэным иамалхэу IэклоцI кIуачIэу фэхьу-гъэхэм усаклор исэнаушыгъэ нахь агъэпытагъ, зытегушыIэрэм нахь шIошъхьуныгъэ фыриIэу тегушыIэ хьугъэ. ГушыIэм ыпкъ, ыкIуачIэ нахь пытапIэ иуцагъэх. Къэлэклэ псалтэм, мэкъэ зэпэ-джэжъхэм МэщбашIэр алгы-мыхьухэрэм фэд, аукъодыеу ыпашъхэ илхэу, мэлэбэшъ кьештэ фэдэу кьыпшгъэхьу. Ау ащ Iофыр тетэп: гушыIэм икьэ-гъотын кьынышхо пелъагъоуи слорэп (кьынышхо пзызыгъагъо-рэм иусэ Iэрышыгъэ-кьэугуп-шысыгъэ лъэныкыо кьышIухэ-мыханэу амал зимыI), кьын пимыльэгъуахэу, джэгурэм фэ-дэу матхэ пIонри тэрэзэп (кьын зэмыльэгъуылIэгъэ усэри «псын-кIалэ» хьункIэ шынагъо, Iоф зыдэмышIлэрэ лэжыгъэм кIэн дэгъу хэпхын плъэкIышътэп). Усэ зэхэплъхьаныр, сурэт пшыныр, ордэ уусыныр Iоф IэшIэхмэ ащышпэ, ор-орэу хьапс зытеп-лъхьажыгъэм фэд. КъэтIогагъ: тхэным икьын пфэмышъчэщтмэ, усэным упымыхьэмэ нахьышIу. Арышъ, усэныр «зыфэпсын-кIэр», нэмыкIэу кьэпIон хьумэ, усэныр идунэе Iэмырэу Тхьэм кьызыртыгъэр тхэ хьуми кьын ымыльэгъу фэдэу кьыпшъхэу, ау мытхэнэу кьэхьугъэу, тхэн фаеу пшъэрылъ зыфэзышIыжърэм хьазабэу ыпшъэ рилъхьэрэр зы-фэдицыр кьэлэгъуай. Тхьэм кьы-уфитыгъэ сэнаушыгъэмрэ узэры-лэжъэн плъэкIын амалэу уилэмрэ зэтэфэмэ, усэным фэгъэхыгъэ Iофыр кьыбдэмыхьунэу шыгъэп.

Сэнаушыгъэр Тхьэм иIэмыр-ми, Iэпэлэсэнэгъэр усэрэм еп-хыгъ, иIофшIэн амал кьыпкъы-рэкIы — джитIур зэдэбгъэлэжъэн плъэкIмэ, гъэхьагъэм ыльэны-кьокIэ утефагъ. МэщбэшIэ Ис-хьякь Тхьэм кьыфишIагъэр бэ — Тхьэм кьыфишIагъэм ипэгъокIэу ежъ иIофшIэнкIэ, илэжъэн лэныкыкIэ ышIагъэр бэ, мып-шъыжъэу лэжыагъэ. Мы усэхэу зигугъу кьэтшыгъэхэр ытхыхэ зэхьум, ар Литературнэ институ-

тым чIэсыгъ, еджакIо пэтзэ, тхакIохэм я Союз аштагъ, Кор-ней Чуковскэм, Илья Сельвин-скэм, Всеволод Ивановым, Сер-гей Михалковым афырыкъужэу кьышщытхьугъэх. Тхэн-усэн Iо-фым чыгъэе пкъэоу хэтхэр кьыб-гоуцохэу, ежъхэм уамыгъэхымэу узыхалыгъэмэ, ащ мэхьанэшхо зэриIэр кьэмыложьми нафэ. А лъэхьаным ыпэкIи МэщбэшIэ Исхьякь амал мыщIыкIухэр зэрэлэклэлъхэм ишыхьатэу уса-бэ ытхыгъ. Джыри зы усэ горэм игугъу кьэсшын, ышIэр «Сыдэу гуахьа мы типчыхьэ еIошъ, псыхьор кьысэпсалтэ».

КIэклорыкIэ, мафэр пчыхьэм Фелгъэклоны, фепсэкли.

Къазыф фыжъых пIонэу псышхьэм

Пшъэшъэ чэфмэ зыцагъэп-скIы.

Пшъэшъэ купмэ, мо фыжъэ пшъэфмэ

Ори сыда узакIэхьытыр?

Уипшъэшъэгъумэ, уилэгъу нэфмэ,

Ядунай сз сызхьтыр.

Укьэклэошъта адэ псыхьэ?

Сыкьыуажэ, сыкьыппапIэ.

Сыдэу гуахьа мы типчыхьэ

ЕIошъ, псыхьор кьысэп-салтэ.

АпэрэмкIэ, ар сурэт гъэ-шIэгъон, сурэт дах, пчыхьапэу, мафэмрэ чэщымрэ зызылхэхэрэ лъэхьанэу пшъашгъэм япсыхэ-хьыгъур ары усаклор кьычхьэр. Мафэр блэкIыгъи фэд, пчыхьэр кьыхагы фэд, ау нэфынэу шыIэр екъу бзыльфыгъэу псым хэххэр плъэгъунэу, ахэр имыльэгъукIы-пэным фэшI мэзахэу зыкъэзы-гъэлъэгъуагъэр пчыхьэпэ жьау-ушъоу атеубгъуагъ — дэгъоуи олээгъух, етIани умыльэггүрэм ехьыщыр. Ащ мэхьанэу иI: пшъашгъэмэ яшгъэф псыхьом имызакъоу зэрэдунаеу аушгъэ-фын, ар аушгъэфы пэтзэ, етIани ахэр псым зэрэхэхэр зыгорэм ыльэгъунхэ фае. Природэм ианыхь тын лъапIэу Псым хэс-хэшъ, Псым ащ IапIэ кьаре-щэкIышъ, матхэх, а тхьагъоу апкъышгъол пэблагъэ хьугъэм нэмыкI тхьагъом, нэфэшъхьаф IапIэ фабэм ныбжьыкIэхэр клэгъэнэцIых — дунаир яй, на-сып-намысэу яIэр дунаеу зыхэт-хэм епэсыгъэу кьадэлэжъэн-кьа-дэпсэунэу щэгугъых, ащ яцыхэ тель. Ар зы лъэныкыу. Адрэр: псыхьом идэхьагы, пшъашгъэмэ яхьалэмэтыгъи зыльэггүрэр кIэлэ ныбжьыкI, псым адыхэсы-нэу лъэпкъ шэн-хабзэм ыштэ-рэп, ежъыми ар шегъэзые, ау нэм ыльэггүрэр псэм ыуас, пшъа-шгъэмэ яплъыгъэ, ежъ ыгу ашыкъ зыфэхьугъэр зэрэхэмытым нэш-хьэигъэ кьыреты. Ары шъхьаем, ежъ зыкIэхьопсырэ гушIуагъом лъыIэсыгъэ псыхьор ыпашъхэ ит, ащ пшъашгъэми IапIэ арищэ-кIыгъ, яшгъэф горэхэри зэригъэ-шIагъэх, ахэр псым кьызыди-хьыхи, кIалэм кьыкIэрыхьагъ: «Сыдэу гуахьа мы типчыхьэ еIошъ, псыхьор кьысэпсалтэ».

ЩЭШIЭ Казбек.

Филологие шIэныгъэ-хэмкIэ доктор.

(Джыри кьыкIэлъыкIошът).

Зэхэзышагъэхэр:
Адыгэ Республикэм
и Къэралыгъо
Совет — Хасэр,
иминистрэхэм
я Кабинет

Къыдзыгъэкырэр:
Адыгэ Республикэм
лъэпкъ ИофхэмкIэ,
IэкIыб къэралхэм
ащыпсэурэ тильэп-
къэгъухэм адырIэ
зэпхыныгъэхэмкIэ
ыкIи къэбар жьу-
гъэм иамалхэмкIэ
и Комитет
Адресыр: ур.Кре-
стьянскэр, 236

Редактор
шхьалэр
ДЭРБЭ
ТИМУР

Редактор
шхьалэм иапэрэ
гуадзэр
АУЛБЭ Русьлан

Редактор
шхьалэм
игуадзэр —
пшъэдэкIыж
зыхьырэ
секретары
ХЪУРМЭ Хъусен

ПшъэдэкIыж
зыхьырэ
секретары
НЭПШЭКЪУЙ
Заур

Редакциер
зидэшылэр:
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шхьалэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,

редактор гуадзэр-
пшъэдэкIыж зы-
хьырэ секретары:
52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зышаушыхьаты-
гъэр:

Урысые Федерацием
хэутын ИофхэмкIэ,
телерадиокъэтын-
хэмкIэ ыкIи зэлы-
IэсыкIэ амалхэмкIэ
и Министерствэ
и Темуыр-Кавказ
чыплэ гъэоры-
шланI, зэраушыха-
тыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Зышыхаутырэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Пчъагъэр
4285
Индексхэр
52161
52162
Зак. 1338

Хэутыным
узшыкIэтхэнэу щыт
уахьтэр
Сыхьатыр 18.00
ЗышыкIэтхэгъэхэ
уахьтэр
Сыхьатыр 18.00

Якъашъуи, яорэди мамырныгъэм ыбзэх

(ИкIух. Апэрэ нэклубгъом
къыщегъэ).

Лъэпкъ музей щаублагъ

Дунэ фестивалыр къызэIуахы-
ным ыпэкIэ АР-м и Лъэпкъ му-
зей зэхэхъэ гъэшIэгъон шыкIуагъ.
АР-м лъэпкъ культурэмкIэ и Гупчэ
идиректорэу Къулэ Амэрбый япа-
щэу къэшъокIо купхэр хьакIэмэ
апэгъокIыгъэх. Адыгэ къэралыгъо
университетым иансамблэ цIэры-
Iоу «Нартым» хэтхэм лъэпкъ шъуа-
шэхэр ащыгъэу адыгэ къашъохэр
къашыгъэх. Пшынаоу Шорэ Му-
ратэ лъэпкъ мэкъамэхэр къызе-
гъэжынычыхэм, пчэгум къичэрэ-
загъэх абхъазхэр, молдованхэр, ру-
мынхэр, дагъыстанхэр, урысхэр,
адыгэхэр, Африкэм къыкIыгъэхэр,
къэндзалхэр, нэмыкIхэри. Шыгъу-
рэ пIастэрэ зыпагъохыгъэ хьакIэ-
хэр нэгущIохэу къэшъоным хи-
лгъэсагъэх. ГъэшIэгъонэу шыты-
гъэр абхъаз, къэндзал, нэмыкI къа-
шъохэр адыгэхэм дахэу къызэра-
шыштыгъэр ары. Адыгэ къашъоу
«Удж хъураемкIэ» фестивалым
къекIоллагъэхэм апэрэ зэIукIэгъур
аухыгъ, нэIуасэ зэфхъунхэу игъо
ифагъэх.

Адыгэ Республикэм культурэм-
кIэ иминистрэ игуадзэр, Урысы-
ем, Ингушетием, Адыгеим куль-
турэмкIэ язаслуженнэ ИофшIэу
ШъуаушIэкIэ Аминэт фестивалым
хэлажэрэмэ шIуфэс къарихыгъ.
Купхэм япашэхэр зэIукIэм къы-
рагъэблагъэх, зэнэкъокъур зэрэ-

Министрэр къафэгущIо

Дунаим шыцIэрыIо ансамблэу
«Налмэсым» и Унэ фестиваль-
зэнэкъокъур мэфэкI шъыпкъэм
фэдэу къыщызэIуахыгъ. Къош
республикэхэм яансамблэхэр кIэ-
ракIэу фэпагъэх, адыгэ шъуашэу
ащыгъхэр зэпэжыужых. Къэ-
шъуакIохэри, оредыIохэри Iэдэб
ахэлъэу мээкIох, нэм фэпIыхэр-
рэп, дахэх.

— Фестивалым тигуапэу илгъэс
къэс тыхэлажэ, — еIо Абхъазым
инароднэ артистэу, Адыгеим иза-
служеннэ артистэу, ансамблэу
«Мамзышхэм» ихудожественнэ
пашэу Отар Хунцарие.

Тыркъуем, нэмыкIхэм къарыкIыгъэ-
мэ гушыIэгъу тафэхъугъ. Адыге-
им шыцI кIэлэцIыкIухэу лъэпкъ
шъуашэхэр зыщыгъхэри зэдгъэ-
пшэштхэр къэгъотыгъоягъ — та-
рыгушхуагъ.

Адыгеим культурэмкIэ имини-
стрэу Чемышъо Гъазый фестиваль-
зэнэкъокъум хэлажэрэмэ закы-
фигъази, гушыIэ фабэхэр къафи-
Iуагъэх. Ащ зэрэхигъэунэфыкIы-
гъэу, «Адыгеим ижбогъожыехэм»
илгъэс зэфхъыафхэм ахэлэжъа-
гъэхэр искусствэм нахь пэблагъэ
хъугъэх. ОредыIо, къэшъуакIо хъу-
гъэр макIэп, еджапIэхэм ачIэхъа-
гъэхэр шъэ пчъагъэ мэхъух.

Фестивалым хэлажэрэр бэ, зэ-
кIэми апэрэ чIыпIэр къыдахын
альэкIыштэп. Арэу шытми, уха-
зырыныгъэ дэгъу къагъэлъэгъонэу
уащыгугъы хъуштэу министрэм
ылбытагъ.

Молдовэм къыкIыгъэ Виктория
Герман ЮНЕСКО-м иклубхэм ахэт.
Дунэе фестивалым хэлажэрэмэ
шIоу шыIэр къадэхъунэу ар къафэ-
лгъэуагъ. Мыекъуапэ лгъэшэу ыгу
рихыгъ. Къалэр дахэу, жьыр шы-
къабзэу, къушхъэхэм яплъы зы-
хъукIэ, ыгу къыдащэу къыIуагъ.
Мыекъуапэ фэдэ кьэлэ дахэ укы-
зыкIокIэ, дэгъу дэдэу оред къэп-
Iон, укыэшъон, оредышъор бгъэ-

кIошттым щагъэгъозагъэх. Музей
икъэгъэлъэгъонхэм хьакIэхэр
яплъыгъэх.

Пчэдыжъ зэIукIэгъур

Мыекъуапэ изыгъэпсэфыпIэ
парк бэрэскэшхо пчэдыжъым фе-
стивалым шызэнэкъокъуштхэр
къыщызэрэугъоигъэх. Лъэпкъ
шъуашэхэр ащыгъэу, кIэракIэхэу
къалэм иурам шхьалэу Красно-
октябрьскэм зэхэтхэу ахэр къы-
рыкIуагъэх. Лениным ыцIэ зыхьы-
рэ пчэгум къыщышъуагъэх. Шар
гъэпшыгъэхэм апышIэгъэ быракъ
шхъуантIэу фестивалым фэгъэхьы-
гъэ гушыIэхэр зытетхагъэр огум
лъагэу ратIупшыхьагъ.

— Апэрэ чIыпIэм тыфбэнэшт,
дэгъоу зыдгъэхъазырыгъ, — теу-
бытагъи гушхоныгъи хэлъэу кьэлэ
Къэбэртэ-Бэлъкъарым иансамб-
лэу «НалцIыкIум» ихудожественнэ
пашэу Къошэи Алик. — Мые-
къуапэ дахэу къыщытпэгъокIы-
гъэх.

Успенскэ районым, Молдовэ,

жьынчын фаеу игушыIэ шыхыгъэ-
унэфыкIыгъ.

Фестивалым хэлажэрэмэ ти-
чIыпIэ дахэхэр зэрагъэлъэгъуштых,
титарихь, тикультурэ зашагъэгъо-
зэшт.

ЖьоныгуакIэм и 14-м сыхъа-
тыр 18-м фестивалыр концерты-
шхокIэ зэфашыжышт.

ФУТБОЛ. УРЫСЫЕМ ИЗЭНЭКЪОКЪУ

ТекIоныгъэхэм тяжэ, тащэгугъы ЧIыпIэу зыдэщытхэр

«Астрахань» Астрахань — «Зэкъошныгъ» Мыекъуапэ — 2:2.

ЖьоныгуакIэм и 12-м Астрахань щызэдешлагъэх.

Зезышагъэр: Э. Панасюк — Волжский.

Къэлапчъэм Iэгуаор дэзыдзагъэхэр: Бирюков — 21, Кар-
лашук — 44 — «Астрахань»; Хьабэчыр — 4, Василь-
кин — 33 — «Зэкъошныгъ».

ЯIонэрэу судьям къызэрэфигъэпытагъэм къыхэкIэу, я
90-рэ такыкIым тифутболистхэу В. Луциныр ешланIэм
къырагъэкIыгъ.

Зэнэкъокъум апэрэ чIыпIэр
щызыIыгъ командэм тифутболи-
стхэр 2:2-у зэрэдешлагъэхэм ти-
гъэгущIуагъ. «Зэкъошныгъэм»
иухъазырыныгъэ хигъэхъонэу ты-
щэгугъы.

Купым хэтхэр зэрешлагъэхэр:
«МэщыкIу» — «Динамо» —

0:2, «Алания-Д» — СКА — 1:0,
«Таганрог» — «Дагдизель» —
3:2, «Кавказтрансгаз» — «Ро-
тор» — 0:1, «Славянский» —
«Биолог» — 1:0, «Митос» —
«Ангушт» — 2:1, «Торпедо» —
«Олимпия» — 2:0, «Энергия» —
«ФАЮР» — 3:2.

ЖьоныгуакIэм и 14-м ехъулэу
командэхэр чIыпIэу зыдэщытхэм-
рэ очко пчъагъэу яIэмрэ зэтэгъа-
пшэх.

1. «Астрахань» — 10
2. «Ротор» — 10
3. «Алания-Д» — 9
4. «Славянский» — 8
5. «Торпедо» — 6
6. «Динамо» — 6
7. СКА — 6
8. «Таганрог» — 6
9. «Митос» — 6
10. «ФАЮР» — 5
11. «Биолог» — 5
12. «Кавказтрансгаз» — 5
13. «Олимпия» — 4

14. «МэщыкIу» — 3
15. «Энергия» — 3
16. «Дагдизель» — 3
17. «Зэкъошныгъ» — 3
18. «Ангушт» — 0.

Мы илгъэ ешIэгъум тикомандэ
зыкIи текIоныгъэр къыдыхыгъэп.
ЗэIукIэгъуи 4 нылэп иIагъэр. Ар
къыдэтлгытэзэ, нахьыбэрэ тигъэ-
гушлонэу фэтIо. ЖьоныгуакIэм
и 19-м «Зэкъошныгъэр» Новочер-
касскэ икомандэу «Митос» тикъалэ
щыIукIэшт.

Нэклубгъор зыгъэхъазырыгъэр
ЕМТИЛЪ Нурбий.